

PRAVILNIK O USLOVIMA UPOTREBE PREHRAMBENIH ADITIVA U HRANI NAMIJENJENOJ ZA ISHRANU LJUDI

Sl. glasnik BiH br. 83/2008

DIO PRVI - OPŠTE ODREDBE

Član 1

(Predmet)

Pravilnikom o uslovima upotrebe prehrambenih aditiva u hrani namijenjenoj za ishranu ljudi (u daljnjem tekstu: Pravilnik) reguliše se upotreba i uslovi upotrebe aditiva u hrani (u daljnjem tekstu: prehrambeni aditivi), kvalitet i propisuju specifični kriterijumi čistoće, kao i drugi zahtjevi za prehrambene aditive i njihove mješavine koji moraju biti zadovoljeni u proizvodnji i prometu.

Član 2

(Definicije)

Pojmovi korišteni u ovom Pravilniku imaju sljedeća značenja:

- a) **prehrambeni aditiv** je svaka materija poznatog hemijskog sastava koja se uobičajeno ne upotrebljava kao hrana sama za sebe, niti je tipičan sastojak hrane, bez obzira na prehrambenu vrijednost, a dodaje se namjenski s ciljem poboljšanja tehnoloških i senzorskih svojstava hrane u tehnološkom postupku proizvodnje, tokom pripreme, obrade, dorade, prerade, oblikovanja, pakovanja, transporta i čuvanja, što dovodi ili se može očekivati da dovede do toga da on sam ili njegov sekundarni proizvod direktno ili indirektno postaje sastojak te hrane;
- b) **specifični kriterijum čistoće** obuhvata metode kvalitativnih i kvantitativnih analiza prehrambenih aditiva potrebnih za verifikaciju, kao i procedure uzimanja uzoraka radi utvrđivanja da li su dostignuti propisani kriterijumi čistoće;
- c) **quan tum satis** znači da maksimalno dozvoljena količina prehrambenog aditiva nije propisana, ali se prehrambeni aditiv koristi prema principima dobre proizvođačke prakse u količini koja nije veća od potrebne da se postigne željeni tehnološki efekat pri čemu prehrambeni aditiv ne mijenja prirodu, sastav i kvalitet proizvoda;
- d) **liste odobrenih prehrambenih aditiva** su liste koje na predlog Agencije za bezbjednost hrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija), na osnovu utvrđene procedure, usvaja Savjet ministara Bosne i Hercegovine, a odnose se na kategorije prehrambenih aditiva iz člana 4. ovog Pravilnika (u daljnjem tekstu: liste odobrenih aditiva);
- e) **pomoćna sredstva ili pomoćne materije** u procesu proizvodnje su materije koje se ne smatraju sastojkom hrane, ali se namjerno koriste u proizvodnji sirovina, hrane ili njihovih sastojaka u svrhu zadovoljenja određenih tehnoloških potreba za vrijeme tretiranja ili proizvodnje i mogu postati nehotičan, neizbježan zaostatak ili derivat u krajnjem proizvodu.

Član 3

(Izuzeci od primjene)

Odredbe ovog Pravilnika ne primjenjuje se na:

- a) pomoćna sredstva ili pomoćne materije;
- b) supstance koje se upotrebljavaju za zaštitu bilja ili biljnih proizvoda u skladu sa propisima koji se odnose na zdravlje bilja;
- c) arome koje se upotrebljavaju u hrani;
- d) supstance koje se dodaju u hranu kao hranjivi sastojci radi poboljšanja prehrambene vrijednosti hrane (vitamini i minerali).

Član 4

(Kategorije prehrambenih aditiva)

Prehrambeni aditivi u hrani, prema ovom Pravilniku, razvrstani su na sljedeće kategorije:

- a) boje;
- b) konzervansi;
- c) antioksidansi;
- d) emulgatori;
- e) emulgujuće soli;
- f) stabilizatori za zadržavanje boje i održavanje pjene;
- g) sredstva za zgušnjavanje;

- h) sredstva za želiranje;
- i) kiseline;
- j) regulatori kiselosti;
- k) sredstva za sprečavanje zgrudnjavanja;
- l) zaslađivači;
- m) sredstva za pojačavanje ukusa;
- n) sredstva za povećanje zapremine;
- o) sredstva protiv stvaranja pjene;
- p) sredstva za glaziranje - poliranje;
- r) sredstva za tretiranje brašna;
- s) učvršćivači;
- t) propelenti-gasovi za potiskivanje;
- u) sredstva za regulisanje vlažnosti -humektanti;
- v) sredstva za dizanje tijesta;
- z) modifikovani skrobovi;
- aa) enzimi (samo oni koji se koriste kao prehrambeni aditivi).

Član 5

(Upotreba prehrambenih aditiva)

- (1) U proizvodnji ili preradi hrane mogu se upotrebljavati sve kategorije prehrambenih aditiva i njihovih navedenih mješavina iz člana 4. ovog Pravilnika, za koje je usvojena lista odobrenih aditiva.
- (2) Samo prehrambeni aditivi iz člana 4. ovog Pravilnika mogu se upotrebljavati pod uslovima propisanim članom 6. ovog Pravilnika.
- (3) Uvrštavanje prehrambenog aditiva u jednu od kategorija zasniva se na osnovnoj funkciji koju on ima u hrani, što ne isključuje mogućnost da taj prehrambeni aditiv bude odobren i za više funkcija.
- (4) Prehrambeni aditivi moraju u svakom trenutku biti usklađeni sa usvojenim specifičnim kriterijumima čistoće.

Član 6

(Opšti kriterijumi za upotrebu)

- (1) Upotreba prehrambenih aditiva i njihovih mješavina može biti odobrena samo pod uslovom da:
  - a) je moguće dokazati da je opravdana njihova tehnološka upotreba, i da taj efekat nije moguće postići bilo kojim drugim ekonomskim ili tehnološki izvodljivim putem;
  - b) ne predstavljaju opasnost za zdravlje potrošača prilikom upotrebe u predloženim koncentracijama, ako je to moguće ocijeniti na osnovu dostupnih naučnih dokaza;
  - c) ne dovode potrošača u zabludu u pogledu prave prirode, sastojaka ili prehrambene vrijednosti hrane;
  - d) se dodaju hrani u količinama dozvoljenim odnosno propisanim odgovarajućim pravilnikom i da su uključeni u liste odobrenih aditiva koje su sastavni dio svakog pravilnika pojedinačno;
  - e) se njihovim miješanjem i dodavanjem hrani ne stvaraju toksični produkti tokom prerade, čuvanja i upotrebe.
- (2) Prilikom upotrebe prehrambenih aditiva i njihovih mješavina, u smislu stava (1) ovog člana, aditivi treba da ispune jedan ili više uslova utvrđenih ovim Pravilnikom i da se koriste za sljedeće namjene:
  - a) poboljšanje i očuvanje kvaliteta, stabilnosti ili senzorskih svojstava hrane, pri čemu prehrambeni aditiv ne smije da mijenja prirodu, sastav i kvalitet hrane;
  - b) obezbjeđivanje pomoći u proizvodnji, preradi, pripremi, tretiranju, pakovanju, transportu ili čuvanju proizvoda, pri čemu se prehrambeni aditiv ne smije upotrebljavati za prikrivanje neispravnih sirovina, loših higijenskih i tehnoloških postupaka ili prakse;
  - c) očuvanje hranjive vrijednosti hrane, osim kada hrana nije bitan diuobičajene ishrane, a prehrambeni aditiv je neophodan u proizvodnji hrane namijenjene za grupe potrošača sa posebnim dijetetskim potrebama;
  - d) obezbjeđivanje neophodnih sastojaka za proizvode namijenjene potrošačima sa posebnim dijetetskim potrebama.
- (3) Prehrambeni aditivi se koriste za: konzervisanje, bojenje, emulgovanje, sprečavanje oksidacije, stabilizovanje, želiranje, zgušnjavanje, regulisanje kiselosti, pojačavanje ukusa, zaslađivanje, glaziranje (poliranje), održavanje svježine, tretiranje brašna i druge namjene.

Član 7

(Provjera prehrambenih aditiva)

- (1) Da bi se ocijenili mogući štetni efekti prehrambenih aditiva ili njihovih derivata, prehrambeni aditivi moraju se podvrći provjeri zdravstvene ispravnosti i odgovarajućem vrednovanju.

(2) U vrednovanju prehrambenih aditiva uzima se u obzir bilo kakav kumulativni ili sinergistički efekat njihove pojačane upotrebe, kao i fenomen netolerancije, odnosno kada ljudi ne podnose supstance strane organizmu.

(3) Provjeru zdravstvene ispravnosti i vrednovanja prehrambenih aditiva sa lista odobrenih aditiva obavljaju nadležne laboratorije, ovlašćene od Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, na predlog Agencije, uz prethodno mišljenje Instituta za akreditovanje Bosne i Hercegovine.

Član 8

(Nadzor nad prehrambenim aditivima)

(1) Prehrambeni aditivi se moraju čuvati pod neprestanim nadzorom, u posebno kontrolisanoj prostoriji uz obavezu svakodnevnog evidentiranja utroška.

(2) Svi aspekti upotrebe prehrambenih aditiva, u svjetlu novih naučnih informacija, saznanja i izmijenjenih uslova, moraju se preispitati kada je to potrebno.

(3) Odobreni prehrambeni aditivi moraju u svakom trenutku biti usklađeni sa usvojenim odnosno propisanim kriterijumima čistoće.

(4) Sadržaj prehrambenih aditiva koji se koristi u proizvodnji hrane mora biti ograničen na najmanji sadržaj potreban za postizanje željenog efekta.

Član 9

(Dnevni unos prehrambenih aditiva)

(1) Prilikom konzumiranja hrane, obavezno se mora uzeti u obzir ukupan prihvatljivi dnevni unos ili ekvivalentna ocjena, koja je utvrđena za određeni prehrambeni aditiv, kao i mogući dnevni unos istog prehrambenog aditiva iz svih izvora.

(2) Kada se prehrambeni aditiv upotrebljava u hrani namijenjenoj za grupe potrošača sa posebnim prehrambenim potrebama, potrebno je obratiti pažnju na mogući dnevni unos prehrambenog aditiva za potrošače iz tih grupa.

Član 10

(Deklarisanje prehrambenih aditiva)

(1) Prehrambeni aditivi i njihove mješavine koje nisu namijenjene prodaji krajnjem potrošaču mogu se nuditi na tržištu samo ako njihova pakovanja ili kontejneri sadrže sljedeće informacije odnosno podatke na deklaraciji koji moraju biti jasno vidljivi, čitki, nedvosmisleni i neizbrisivi:

a) naziv prehrambenog aditiva i njegov E-broj prema odobrenim listama aditiva po opadajućem redoslijedu u odnosu na njegovu masu u mješavini, naziv mješavine prehrambenog aditiva, te trgovačko ime, ako ga proizvod ima; ako je upotreba nekog prehrambenog aditiva ili bilo kojeg drugog sastojka u hrani ograničena, potrebno je navesti i njihov sadržaj u procentima (%);

b) ako su prehrambenom aditivu dodate druge supstance ili sastojci hrane koji omogućavaju skladištenje, prodaju, standardizaciju, razblaživanje ili rastvaranje prehrambenog aditiva ili drugi prehrambeni aditivi kao nosači, navodi se naziv prehrambenog aditiva i njegov E-broj prema listama odobrenih aditiva te ostali sastojci po opadajućem redoslijedu u odnosu na njihov količinski udio u mješavini;

c) oznaku "**za upotrebu u hrani**" ili oznaku "**ograničena upotreba u hrani**", naziv hrane ili kategorije hrane za koju su namijenjeni ili bliže obavještenje o namjeni;

d) neto količinu izraženu u jedinicama mase ili zapremine proizvoda, a za prehrambene aditive u tabletama i broj tableta u pakovanju;

e) ako je potrebno, posebne uslove čuvanja i upotrebe;

f) uputstvo o načinu upotrebe;

g) oznaku serije ili lota;

h) naziv i sjedište proizvođača ili subjekta koji je proizvod upakovao (ako proizvod ne pakuje proizvođač) ili uvoznika i distributera, kao i zemlju porijekla ako je prehrambeni aditiv uvezen;

i) rok upotrebe do kojeg proizvod zadržava svoja posebna svojstva uz pravilno skladištenje označava se riječima: "**najbolje upotrijebiti do...**" (ako datum uključuje naznaku dana, mjeseca i godine) ili "**najbolje upotrijebiti do kraja...**" (ako datum uključuje mjesec i godinu);

j) prehrambeni aditivi ili njihove mješavine koji su sa mikrobiološkog gledišta brzo kvarljive i predstavljaju neposrednu opasnost za ljudsko zdravlje, minimalni rok upotrebe mora biti označen riječima "**upotrijebiti do...**";

k) druge podatke značajne za korisnika.

(2) Podaci iz stava (1) ovog člana mogu se dati i uz dokumentaciju koja se dostavlja uz isporuku ili prije isporuke prehrambenog aditiva, s tim da oznaka "**namijenjeno za proizvodnju hrane a ne za prodaju krajnjem potrošaču**" mora da bude vidno istaknuta na omotu ili kontejneru.

(3) Prehrambeni aditivi koji se prodaju subjektima u poslovanju sa hranom, za upotrebu u proizvodnji hrane, moraju biti označeni tako da sadrže navedene informacije, kako bi se obezbijedila pravilna upotreba i uspostavio sistem sljedivosti.

Član 11

(Prodaja krajnjem potrošaču)

(1) Prehrambeni aditivi namijenjeni prodaji krajnjem potrošaču mogu se nuditi na tržištu samo ako njihovo pakovanje ili ambalaža sadrži sljedeće informacije ili podatke koji moraju biti čitki, jasno vidljivi, nedvosmisleni i neizbrisivi:

a) naziv pod kojim se proizvod prodaje, a koji sadrži naziv prehrambenog aditiva i njegov E-broj prema listi odobrenih aditiva ili opis proizvoda koji je dovoljno jasan da bi se omogućilo njegovo razlikovanje od prehrambenog aditiva s kojim bi mogao biti zamijenjen;

b) podatke iz člana 10. stav (1) ovog Pravilnika.

(2) Prehrambeni aditivi koji se prodaju krajnjem potrošaču moraju biti označeni tako da sadrže navedene podatke, kako bi se obezbijedila pravilna upotreba i uspostavio sistem sljedivosti.

Član 12

(Primjena drugih propisa)

Osim odredaba člana 10. i 11. ovog Pravilnika, primjenjuju se propisi i standardi koji se odnose na Pravilnik o opštem deklarisanju ili označavanju upakovane hrane.

DIO DRUGI -POSEBNE ODREDBE

Član 13

(Naučni odbor za prehrambene aditive)

(1) Agencija osniva Naučni odbor za prehrambene aditive, kao stručni organ za utvrđivanje i primjenu novih naučnih mišljenja i saznanja, sastavljen od stručnjaka za kvalitet i primjenu prehrambenih aditiva (predstavnici nadležnih naučnih ustanova), koji prate ponovno vrednovanje prehrambenih aditiva sa lista odobrenih aditiva.

(2) Naučni odbora će kroz učestvovanje u radu međunarodnih organizacija koje donose preporuke i standarde o aditivima, prilikom nedoumica ili različitih tumačenja rezultata istraživanja ili analiza, uzimati njihova mišljenja u svojim preporukama.

(3) Ako u listi odobrenih aditiva nije predviđen prehrambeni aditiv koji se koristi u pojedinim državama a nalazi se na listama tih država, Agencija može dozvoliti njegovu privremenu upotrebu, uz posebno označavanje, prema uslovima iz člana 6. ovog Pravilnika.

(4) Prehrambeni aditivi koji su privremeno dozvoljeni mogu se dodati na listu odobrenih aditiva pod uslovom da je naučno dokazano da su bezbjedni za upotrebu.

Član 14

(Aditivi u tradicionalnim proizvodima)

(1) Savjet ministara Bosne i Hercegovine, na predlog Agencije, na osnovu utvrđene procedure, može zabraniti upotrebu određenih aditiva u proizvodnji hrane koja se smatra tradicionalnom.

(2) U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Pravilnika, Agencija će dostaviti Savjetu ministara Bosne i Hercegovine listu hrane koja se smatra tradicionalnom, dajući detaljna obrazloženja, uz relevantne pravne odredbe koje zabranjuju upotrebu određenih aditiva u toj hrani.

(3) Savjet ministara Bosne i Hercegovine će u roku od devet mjeseci nakon prijema liste iz stava (2) ovog člana utvrditi i usvojiti kriterijume koji će se primjenjivati prilikom odlučivanja da li je neki proizvod tradicionalan ili ne, te i o državnim zabranama koje se moraju primijeniti u skladu s tim kriterijumima.

(4) Postepenim uvođenjem ili isključenjem prehrambenih aditiva iz člana 13. stav (3) ovog Pravilnika ne zamjenjuju se pravila koja se već primjenjuju za tradicionalne proizvode.

Član 15

(Uspostavljanje sistema za ispitivanja)

(1) Agencija je dužna da, u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, uspostavi sistem za ispitivanje potrošnje prehrambenih aditiva, koji će primjenjivati proizvođači i potrošači, a dobijene informacije trebalo bi upotrijebiti za ocjenu i praćenje bilo kojih rizika upotrebe tih aditiva, kako bi se odlučilo o tome da li je potrebno izvršiti bilo kakve izmjene u zakonodavstvu.

(2) Izvještaji o ovim saznanjima moraju biti objavljeni.

Član 16

(Zabrana ili ograničavanje upotrebe aditiva)

(1) U slučaju da postoje, kao rezultat novih informacija ili preispitivanja postojećih informacija, detaljne osnove za sumnju da upotreba određenih aditiva u hrani ugrožava zdravlje ljudi i ako je to u skladu sa ovim Pravilnikom ili

bilo kojom listom odobrenih aditiva u hrani, Savjet ministara Bosne i Hercegovine će, na prijedlog Agencije, privremeno zabraniti ili ograničiti njihovu upotrebu na teritoriji Bosne i Hercegovine.

(2) Savjet ministara Bosne i Hercegovine će o privremenim zabranama ili ograničavanju upotrebe određenih aditiva u hrani odmah obavijestiti druge države sa kojima je Bosna i Hercegovina potpisala ugovor o slobodnoj trgovini i navesti razloge za donošenje svoje odluke.

DIO TREĆI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 17

(Usklađenost)

(1) Svi prehrambeni aditivi koji se upotrebljavaju i prodaju u Bosni i Hercegovini moraju biti usklađeni sa zahtjevima ovog Pravilnika, kao i ostalih pojedinačnih pravilnika koji čine uzajamno vezan set propisa o prehrambenim aditivima.

(2) Samo oni prehrambeni aditivi koji su u skladu sa zahtjevima ovog Pravilnika mogu se staviti u promet na tržištu u Bosni i Hercegovini.

(3) Svi prehrambeni aditivi koji se nalaze na zalihama, a koji nisu u skladu sa zahtjevima ovog Pravilnika, mogu se utrošiti do isteka zaliha, a najkasnije šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Pravilnika.

(4) Dozvoljena je prodaja hrane koja se u trenutku stupanja na snagu ovog Pravilnika nalazi na tržištu dok joj ne istekne rok trajanja, kao i hrane iz uvoza, a za koju je pokrenut postupak uvoza prije stupanja na snagu ovog Pravilnika.

Član 18

(Uvoz)

(1) Prilikom uvoza prehrambenih aditiva za koje je, u skladu sa propisima o hrani, obavezan međunarodni sertifikat o zdravstvenoj ispravnosti i kvalitetu, pošiljku mora pratiti međunarodni sertifikat o zdravstvenoj ispravnosti i kvalitetu.

(2) Međunarodni sertifikat o zdravstvenoj ispravnosti i kvalitetu prehrambenih aditiva, kao i drugi dokumenti, moraju biti napisani jednim od pisama i na jednom od jezika u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.

Član 19

(Službene kontrole i inspekcijski nadzor)

Službene kontrole i inspekcijski nadzor nad primjenom ovog Pravilnika sprovodiće se u skladu sa važećim zakonskim propisima.

Član 20

(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog Pravilnika prestaju da važe odredbe Pravilnika o kvalitetu aditiva za prehrambene proizvode ("Službeni list SFRJ", broj 39/89), koje se odnose na prehrambene aditive za upotrebu u hrani.

Član 21

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".